

Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки:

1. Запроваджуючи у КВК України систему структурних дільниць та регламентуючи порядок зміни умов тримання в межах однієї ВК, законодавець обмежився лише тим, що дещо трансформував прямо запозичені з ВТК України та Правил 2000р. норми, не піддавши їх кардинальним змінам.

2. Новаціями КВК України у сфері зміни умов тримання в межах однієї ВК можна вважати лише:

а) спрощення процедури для переведення засуджених (за постановою начальника колонії) в умови тримання, які є аналогічними умовам тримання у колонії – поселенні (за ВТК України) шляхом створення дільниці СР в структурі ВК мінімального та середнього рівня безпеки;

б) створення дільниці ПК, яка передбачає більш суворі умови ізоляції для засуджених і тим самими лише погіршує правовий статус засуджених.

3. Норми КВК України, що на сьогодні регулюють інститут зміни умов тримання в межах однієї ВК (за виключенням норм, що передбачають переведення засудженого з дільниці ресоціалізації до дільниці СР) не можна визнати дієвими та такими, що здатні виконувати своє головне призначення – ефективно стимулювати законослухняну поведінку засуджених і їх прагнення до виправлення та запобігати протиправній поведінці засуджених під час відбування покарання.

4. Викладене свідчить про нагальну потребу вдосконалення норм, що регулюють інститут зміни умов тримання засуджених в межах однієї ВК.

Н. В. Глинська,

старший науковий співробітник сектору дослідження проблем судової діяльності Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, кандидат юридичних наук

ПРАВОВА ТЕХНОЛОГІЯ ПРИЙНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ

Кримінальне провадження з гносеологічної точки зору уявляє собою безперервний процес прийняття та реалізації його суб'єктами низки взаємопов'язаних між собою кримінальних процесуальних рішень (*далі по тексту* КПП). Звідси доброякісність останніх є тим визначальним критерієм, що характеризує загальний рівень якості всієї кримінальної процесуальної діяльності.

Оснoву забезпечення доброякісності КПП складає належне правове регулювання низки питань, що стосуються технології їх прийняття. До них, зокрема, слід віднести такі основні аспекти:

- наявність в законодавстві ідеологічних положень правозахисного характеру, що слугували б певними орієнтирами при прийнятті КПП в «зоні дискреції»;
- нормативне визначення поняття та структури КПП;
- встановлення оптимальної форми для КПП, що відповідає б їх природі та функціональному призначенню;
- закріплення загальних вимог до всіх КПП з послідувочою їх деталізацією, а також індивідуальних вимог до окремих різновидів КПП з урахуванням їх специфіки;
- чітка регламентація підстав та умов ухвалення КПП;
- закріплення обов'язку суб'єктів, які ведуть кримінальне провадження, забезпечити доброякісність рішень, які вони ухвалюють;
- чіткий розподіл компетенції суб'єктів кримінального провадження щодо їх права ухвалювати певні різновиди КПП;
- оптимальна деталізація процедур прийняття КПП.

Неодмінною ознакою високоякісного нормативного врегулювання вказаних та інших питань, що стосуються процесу ухвалення КПП, є *оптимальність* рівня їх конкретизації чи «золота середина» у деталізації, що продиктовано загальною тенденцією розвитку сучасної кримінальної процесуальної форми – її оптимальною складністю. Необхідним є такий ступінь нормативної конкретизації питань, що стосуються ухвалення КПП, що забезпечував би прозорість процесу прийняття КПП і певну передбачуваність його результатів, а отже й правову визначеність, водночас залишаючи виправдану зону для реалізації правозастосувачем наданих йому законом дискреційних повноважень, оскільки саме свобода розсуду є справжньою «таємною лабораторією» формування справедливої правозастосовної діяльності.

В КПК 2012р. міститься низка прогресивних положень в аспекті нормативної регламентації як загальних, так і спеціальних питань ухвалення КПП.

Перш за все, істотне значення для ідеологічного спрямування правозастосовної діяльності має кардинальне оновлення змісту завдань кримінального провадження з урахуванням сучасного призначення кримінального процесу (ст. 2 КПК України). Адже нормативне закріплення пріоритетності охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження означає встановлення законодавцем ціннісного критерію, що має визначати характер можливого варіанту правового рішення правозастосувача у випадках, передбачених законом, особливо при оцінці співмірності застосування будь-яких обмежень в цій сфері.

На позитивну оцінку заслуговує те, що нове кримінальне процесуальне законодавство України містить загальну статтю, присвячену процесуальним рі-

шенням (ст. 110 КПК). Однак, з точки зору законодавчої техніки, деякі положення виявляються не зовсім послідовними і вдалими. Так, в новому КПК України знов таки відсутнє поняття процесуального рішення, яке б відповідало сучасним науковим поглядам, а його визначення через поняття «рішення» уявляється нелогічним, оскільки є наглядним прикладом тавтології – логічної помилки, коли поняття, яким визначається, становить собою просто повторення того, що міститься в понятті, яке визначається.

В контексті впровадження у кримінальний процес нового різновиду процесуальних документів – повідомлення, закономірно виникає питання щодо процесуальної природи повідомлення про підозру, адже саме цей документ є правовою підставою виникнення у особи, щодо якої здійснюється кримінальне переслідування, процесуального статусу підозрюваного. На нашу думку, у змісті письмового повідомлення про підозру знаходить своє відображення владно-розпорядне рішення компетентного органу про визнання особи підозрюваним, яке приймається лише за наявності встановлених в законі підстав (ч. 1 ст. 276 КПК) та тягне за собою комплекс правових та процесуальних наслідків, а саме – з моменту вручення особі письмового повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення вона набуває процесуального статусу підозрюваного, а отже кримінальне переслідування індивідуалізується та відповідно з цього моменту відраховуються граничні строки досудового розслідування, встановлені у ст. 219 КПК. Відтак, таке повідомлення за своєю управлінською природою є нічим іншим, як різновидом КПП.

Далі, у КПК відсутні загальні вимоги до всіх КПП, зокрема, такі, як законність, обґрунтованість та вмотивованість (що стали вже аксіоматичними в науковій доктрині сучасного кримінального процесуального права), рівно як і їх конкретизація. Наявність же спеціальних норм, що закріплюють вимоги до певної групи КПП чи їх окремих різновидів не згладжують зазначений недолік законодавства. Водночас саме загальний підхід до регламентації стандартів КПП був би співзвучним із спільною загальною природою всієї системи таких актів та сприяв би підвищенню рівня якості право застосовної діяльності у цій сфері, а значить й ефективній реалізації прав та законних інтересів учасників процесу. З огляду на це, вважаємо за необхідне доповнити КПК України загальним положенням про те, що єдиними вимогами, що ставляться до всіх без винятків КПП, є законність, обґрунтованість, вмотивованість, справедливість, розумність, своєчасність (з подальшою їх конкретизацією щодо окремих різновидів КПП).

Оскільки у правовій державі право на отримання доброякісного судового (та й, взагалі, будь-якого, в тому числі, й досудового) рішення є загально визнаним компонентом права на справедливий судовий розгляд, вказаному праву має кореспондувати відповідний корелятивний обов'язок владних суб'єктів, що ведуть процес, забезпечити прийняття КПП саме такої високої якості. Тому доцільним

уявляється закріплення на законодавчому рівні саме *обов'язку* (а не повноваження) суб'єктів кримінального процесу *приймати доброякісні КПП*, що, на наш погляд, стимулюватиме позитивну відповідальність правозастосувачів та сприятиме формуванню у них нового типу правосвідомості, що відповідає сьогоденній правовій ідеології.

Звичайно, така загальна декларативна норма без механізму її реалізації може виявитися неефективною. Вона може бути дієвою лише в системі злагоджених елементів. По-перше, таке загальне положення має супроводжуватися загальною нормою, в якій би містилися всі вимоги – стандарти, яким має відповідати будь-яке КПП з послідуною їх конкретизацією. По-друге, межі забезпечення стандартів ДКПП слід нормативно деталізувати стосовно окремих різновидів КПП. По-третє, практика діяльності контролюючих та наглядових органів має демонструвати «високі» стандарти вимогливості цих органів до якості КПП, які вони перевіряють. Нормативного закріплення потребують також наслідки неналежного виконання зазначеного обов'язку як гарантії реального забезпечення прав людини у сфері кримінального провадження.

Принциповим для забезпечення належної якості КПП є чітке закріплення в законі підстав та умов для їх прийняття, яке б не надавало широкий простір для їх тлумачення недобросовісними правозастосувачами. Однак, як свідчить аналіз КПК законодавцю при регламентації підстав для прийняття певних КПП, в тому числі й тих, що пов'язані із застосуванням процесуального примусу, не вдалось уникнути таких розпливчатих формулювань, як «достатні підстави вважати», «достатні обставини», що були наявними в КПК 1960р. та зазнали обґрунтованої критики в силу їх невизначеності. А отже вирішення питання про те, що ж треба розуміти під такими достатніми підставами (данні, докази чи інформацію), а відповідно й оцінка інформаційної обґрунтованості прийнятих КПП знов таки залишиться без чітких критеріїв.

Оскільки широка дискреція уявляє собою небезпеку зловживань у сфері кримінального процесу, в тому числі й з корупційних мотивів, ефективним механізмом запобігання протиправному перевищенню ОПП меж правозастосовного розсуду виступатиме високий рівень вимогливості законодавця до обґрунтованості і вмотивованості КПП. З огляду на це, більш детальної регламентації заслуговує зміст *мотивувальної* частини КПП (п. 2 ч. 5 ст. 110 КПК). По-перше, як на наш погляд, центральна частина процесуального рішення має іменуватися описово-мотивувальною, що відповідає функціональному призначенню, яке вона виконує в загальній структурі КПП. По-друге, обґрунтування як складова центральної частини рішення має полягати у наведенні в його тексті: а) посилань на певні норми права, які регламентують підстави та порядок прийняття такого рішення; б) сукупності доказів та іншої фактичної інформації, що підтверджують його правильність за суттю; в) взаємопов'язаних з ними переконливих доводів,

що свідчать про логічність та несуперечність всіх висновків, відображених у тексті КПК. З урахуванням великої різноманітності рішень, що приймаються в кримінальному процесі, різними є і межі їх обґрунтування. Тому вимоги до обґрунтування і мотивування конкретних їх різновидів мають бути індивідуалізовані в спеціальних нормах, присвячених регламентації підстав і процесуального порядку їх прийняття.

З метою створення умов для ефективної реалізації прав осіб в сфері кримінального судочинства результативна частина кримінально-процесуального рішення окрім елементів, зазначених у п. 3 ч. 5 ст. 110 КПК України, на наш погляд, має містити відмітку про повідомлення зацікавлених в цьому рішенні осіб про його прийняття, а також вказівку на порядок та строки оскарження прийнятого рішення, якщо це передбачено чинним законодавством.

І. В. Гловюк,

доцент кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська
юридична академія», кандидат юридичних
наук, доцент

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СЛІДЧОГО СУДДІ

Новий КПК України 2012 р. ввів до системи суб'єктів кримінального провадження нового суб'єкта – слідчого суддю. КПК у п. 18 ст. 3 визначив спрямованість діяльності слідчого судді як "здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні", тим самим підтримавши найбільш поширену у доктрині кримінального процесуального права наукову позицію про функціональну спрямованість діяльності суду (судді) у досудовому провадженні.

У літературі вже запропоновано ряд класифікацій повноважень слідчого судді (Ю. М. Грошевий, С. І. Дячук, Н. П. Сиза, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило). У якості самостійних груп повноважень у цих дослідженнях виділяються повноваження при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження; при проведенні слідчих (розшукових) дій; при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій; розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування; решта повноважень відноситься вченими, як правило, до інших повноважень.

Однак у деяких дослідженнях викладається і більш детальний поділ повноважень слідчого судді. О. Г. Шило у якості окремих напрямків діяльності слід-